

Grensten Kirke Runesten

Wikingertid

Runesteine

Runesteine

Grensten kirke er opført 1885 (indviet 11. oktober 1885).

INDLEDNING TIL DE DANSKE RUNESTEN:

Runesten - Telegrammer fra fortiden

Runesten - de ældste magiske, rørende og betagende meddelelser vi har i skriftlig form, taler til os i telegramform fra en fjern fortid med fortællinger indhugget i sten. De står endnu spredt i det danske landskab og rigtigt afkodet giver de indblik i livet for mere end tusind år siden med store bedrifter, forfald, svig og død og med både helte og skurke. Runestenene, med deres evigt varende sætninger, er fra en tid hvor nutidens samfundssystem blev grundlagt og løfter lidt af sløret for, hvor vi kommer fra og fungerer som et spejl for nutiden.

Fra det gamle danske land - altså nutidens Danmark. Skåne og Slesvig - kender vi til omkring 260 runesten. De udgør dog blot en lille del af det oprindelige og ukendte antal. De første runesten blev rejst i begyndelsen af vikingetiden omkring år 700, men langt de fleste stammer fra vikingetidens slutning ca. år 975-1025 efter kristendommens indførelse.

De fleste runesten er ligesom stenalderens stendysser nu forsvundet. I det, med undtagelse af Bornholm, bjergfattige danske landskab, har store sten altid været et eftertragtet byggemateriale. Mange runesten forsvandt derfor og blev for eksempel blev genanvendt ved opførelsen af landets mere end 1.500 stenbyggede kirker fra 1100-tallet og indtil reformationen 1536, eller slået til skærver i forbindelse med for eksempel vej- og broanlæg og senere jernbaner.

Kun enkelte af de danske runesten står i dag på deres oprindelige plads i det åbne land. Runestenen blev rejst ved samfundets samlingssteder f.eks. gravhøje, broer, veje og overgangssteder i landskabet, hvor de med sikkerhed blev set og måske også opsøgt for at mindes den afdøde, der som regel, sammen med runestensfabrikanten, nævnes med navn i runeteksten.

I dag står runestenenes tekster blot indhugget i stenens overflade og sammen med senere forvitring og anden påvirkning af stenens overflade, kan runerne ofte være svære at se og afkode. I vikingetiden stod runerne nok tydeligt frem. Flere runesten har vist spor fra en nu for længst forsvunden opmaling med for eksempel klare okkergule og røde jordfarver, som gav liv til både tekst og inskriptioner.

Bevaring og fredning.

Runestene blev først beskyttet gennem fredning med Naturfredningsloven i 1937 og kun et fåtal står stadig nær eller på deres oprindelige placering. Fra midten af 1800-tallet fik runestenen interesse som nationale monumenter og suppleret med nationalromantiske forestillinger, blev de fleste tilbageværende runesten flyttet til beskyttet område ved landets kirker og herregårde og museer. Flere runesten fra landskabet formodes også at være flyttet til kirker allerede i vikingetiden – måske i et forsøg på af kristne de gamle hedenske sten og grave, hvor de ofte stod.

Østjysk centrum for runesten.

Østjylland er et område med flest kendte runesten i Danmark. Fra området mellem Århus-Viborg-Hobro og Randers og ud på Djursland kendes omkring 50 runesten, hvoraf 9 nu er forsvundet af mange forskellige årsager – for eksempel Københavns brand i 1728. Nuværende Randers Kommune er med det Kronjyske område yderst godt repræsenteret med kendskab til hele 23 runesten, hvoraf 4 er forsvundet. Med fund af 6 runesten står Langå sogn særligt frem, som det mest runestensrige sogn i Danmark, men kun 2 heraf er bevaret: en ved [Langå kirke](#) og en udstillet på Museum Østjylland i Randers. 12 yderligere runesten kan stadig opleves ved og i 8 forskellige kirker i Randers Kommune og disse er omtalt her på fortidsmindeguiden.

Nordens ældste skriftsprog.

At riste (skrive) eller læse runer var sikkert kun behersket af ganske få i jernalder og vikingetid. Forud lå årtusinders dybe traditioner for mundtlig overlevering og fortælling og med dette første nordiske skriftsprog grundlagdes den virkelighed, vi i dag omgiver os med i al selvfølghed både trykt og digitalt.

Runer er nordens ældste skriftsprog og fungerede som et nordisk sidestykke til det latinske alfabet fra omkring år 200 e.Kr. Først sent i middelalderen i 1400-tallet vandt det latinske alfabet indpas i Norden. Runer blev ikke bare indhugget ("ristet") på runesten. Fra arkæologiske udgravninger, hvor organisk materiale er bevaret, kendes talrige såkaldte "runepinde" og "runestave" med forskellige indskrifter om varer, aftaler eller regler – og selv kærlighedsbreve blev forfattet med runer.

Vikingetidens runealfabet, det såkaldte "Futhark" med i alt 16 tegn, har sit navn efter alfabetets første 6 tegn. Det afløste i vikingetiden jernalderens ældre 24 tegns runealfabet. I løbet af middelalderen udviklede runealfabetet sig igen til at omfatte 32 tegn. I vikingetidens runealfabet benyttedes flere runer om mere end én betydning/bogstav og udvidede derved mulighederne i det snævre 16 tegns alfabet.

Grensten runestenen. Foto: Roberto Fortuna, Nationalmuseet.

Den komplette og velproportionerede runetekst på Grensten-runestenen siger oversat til old- og nudansk:

"Tōki smiðr rēsp[i] stēn þessi æftiR Rifla/Ræfla, sun Æsgis BiarnaR sonaR. Guð hialpi þēRa sēlu."

"Toke smed rejste denne sten efter Revle, søn af Esge Bjørns søn. Gud hjælpe deres sjæl."

I runestenens højre side over det 5. runeband afsluttes teksten med et flot spiralornament. Teksten er indhugget i såkaldt parallelordning og læses fra nedre venstre hjørne og opover af hvert runeband. Hvert runeband indledes med et skilletegn, formentlig for at skabe en flot ramme for indskriften. Skilletegnene består af to punkter eller to lodrette streger over hinanden, undtagen i første runeband, som afsluttes med et kryds.

Det er bemærkelsesværdigt at runeteksten nævner hele tre slægtled: Revle som stenen rejses til minde over, hans far (uden navn) og farfar Eske Bjørn. Samtidig møder vi stillingsbetegnelsen "smed" på Toke, som rejste stenen, uden at vi dog ved om Toke smed var i familie med Revle. Ordet "smed" nævnes på i alt fire danske runesten og smeden var sikkert en højt agtet mand i vikingetiden. Runetekstens afslutning: "Gud hjælpe deres sjæl" som genfindes på omkring 10 danske og skånske runesten, viser også, at Toke smed var en kristen mand.

Vikingetidens smed skal dog, modsat nutidens snævre stillingsbetegnelse, som metalhåndværker, opfattes bredere, som en håndværker eller kunstner.

Ved Hørning syd for Århus rejste Toke smed endnu en runesten og endnu Lundagårds-runestenen i Lund i Sydsverige nævner Troels som en anden af Eske Bjørns sønner og åbner dermed lidt op for vikingetidens store familiære univers.

På Nationalmuseets hjemmeside kan du finde meget mere om de spændende runesten og runeskriften: [KLIK HER](#).

Herunder kan du møde Lisbeth Imer fra Nationalmuseet, som fortæller om de danske runesten.

<https://www.youtube.com/embed/sOaIYLPdiH0>

<https://www.youtube.com/embed/vGZhHzDwNj8>

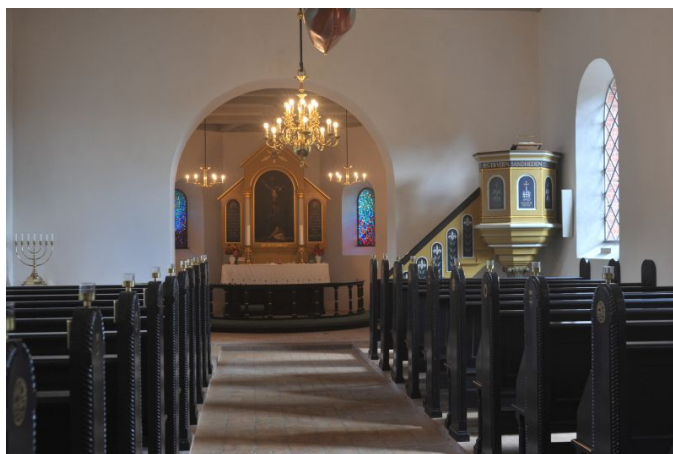
Den tidligere kirke var en romansk granitkvaderkirke, der bestod af kor, skib, våbenhus mod syd. Her nutidens kirke set fra ysd.

Fra kirken er det en flot udsigt over Gudenå-dalen.

Runestenen i kirkens våbenhus.

Kirkens skib set mod alteret.

Zugang

Adresse:

Grensten Kirke, Byvej 2, 8870 Langå.

Link Grensten Kirke:

<http://www.grenstensogn.dk/>

http://www.grenstensogn.dk/index_files/Fortidsminder.htm

Koordinater:

56.42078, 9.924002

KRAK kort:

<https://map.krak.dk/m/WP1mD>

Faciliteter:

Offentlig P-plads ved kirken ud til Grenstenvej

Offentligt toilet ved kirken.

Afstand til fortidsminde: 50 meter.

- **Kørselsvejledning:**

Grensten Kirke ligger i den lille landsby Grensten ca. 8 km sydvest for Randers

Fra Randersvej (rute 525) mellem Langå og Randers følges skiltning ad Grenstenvej til Grensten.

Kirken ligger først for på højre side af vejen ved ankomst til byen.

- Kirken er åben alle dage fra kl. 8-16 og når graver arbejder på kirkegården eller efter aftale. For aftale om åbning kontakt graver Kenneth Hou Nielsen, Tlf. 61 73 56 26

Praktische Informationen

ADRESSE

8870 Langå, Mitteljütland

EIGENTUMSVERHÅLTNISSE

Staatliches Eigentum

GPS

56.420780, 9.924250

UTM

E555731 N6260833

© 2026 Joomlakonsulentent • fortidsmindeguidе.dk